

5. Výdaje domácností na zdravotní péči

5.1 Přímé výdaje domácností podle druhu péče (ICHA-HC)

Přímé výdaje domácností jsou zatím pouze doplňkovým zdrojem financování zdravotní péče. Do budoucna lze však očekávat nárůst jejich významu. Otázka výše a forem této spoluúčasti zůstává stále jedním z nejožehavějších témat. Nelze zpochybnit, že vhodně nastavený systém spoluúčasti má kromě toho, že přináší další potřebné finanční zdroje, i svou regulační funkci. Ve zdravotnickém systému, kde přístup k péči je v podstatě neomezený, může tlumit nadbytečnou poptávku po zdravotní péči.

Údaje o přímých výdajích domácností jsou získávány z výběrového šetření ČSÚ o výdajích domácností. Výběrový vzorek čítá tři tisíce domácností. Vzhledem k doporučením Eurostatu o podhodnocených údajích jsme přistoupili k navýšení výdajů dle metodiky Národních účtů. V této publikaci jsou na rozdíl od předchozích publikací uvedeny již zvýšené výdaje.

Následující tabulka zachycuje vývoj výdajů domácností na zdravotnictví v letech 2000 až 2004.

Tabulka 5.1: Přímé výdaje domácností podle druhu péče

Druh péče (ICHA-HC)	v mil. Kč					Index 2004/2000	Průměrné roční tempo růstu
	2000	2001	2002	2003	2004		
1 Léčebná péče	3 061	3 314	3 410	3 736	4 624	151,1	10,86%
1.1 Lůžková péče	232	219	264	329	273	118,0	4,22%
1.3 Ambulantní péče	2 829	3 096	3 146	3 407	4 351	153,8	11,36%
1.3 Ambulantní péče (kromě 1.3.2)	994	1 008	929	1 014	1 051	105,7	1,40%
1.3.2 Stomatologická péče	1 835	2 088	2 217	2 393	3 300	179,8	15,80%
2 Rehabilitační péče	427	411	459	567	490	114,6	3,47%
2.1 Lůžková péče	349	330	399	495	412	118,0	4,22%
2.3 Ambulantní péče	78	80	60	72	77	99,5	-0,14%
5 Léky a PZT	10 385	12 369	12 757	14 794	15 820	152,3	11,10%
5.1 Léky	7 881	9 282	9 879	11 312	11 892	150,9	10,83%
5.1.1 Předepsané léky	2 144	2 881	2 972	3 289	3 678	171,5	14,44%
5.1.2 Volně prodejně léky	5 439	6 076	6 596	7 649	7 798	143,4	9,42%
5.1.3 Ostatní léky	298	325	311	374	416	139,8	8,73%
5.2 PZT	2 504	3 087	2 878	3 482	3 929	156,9	11,92%
5.2.1 Brýle	2 006	2 473	2 306	2 790	3 148	156,9	11,92%
5.2.2 OP pomůcky	163	200	187	226	255	156,9	11,92%
5.2.9 Ostatní PZT	335	413	385	466	526	156,9	11,92%
Celkem	13 873	16 094	16 626	19 097	20 934	150,9	10,83%

Z tabulky 5.1 plyne, že se výdaje domácností na zdravotnictví zvyšovaly průměrným ročním tempem růstu 11 %. Zatímco v roce 2000 byly zaznamenány celkové výdaje v hodnotě 13 873 mil. Kč, v roce 2004 již výdaje činily 20 934 Kč, tedy výdaje od roku 2000 vzrostly o 51 %.

Domácnosti každoročně vydávaly největší část prostředků na **léky a PZT** (téměř 80 % výdajů na zdravotnictví - viz tabulka 5.2). V uvedených letech došlo k nadprůměrnému nárůstu výdajů na tyto položky o 52 % při průměrném ročním tempu růstu 11 %. **Léky** tvořily největší výdajovou položku z **léků a PZT** (76 % výdajů na **léky a PZT** v roce 2004). Zajímavé je, že ve sledovaném období došlo k většímu nárůstu **léků na předpis** o 72 %, zatímco u volně prodejných léků byl zaznamenán nárůst o „pouhých“ 43 %. Výdaje na PZT rostly podprůměrným ročním tempem 11,9 %. Největší část výdajů domácností na PZT připadá na dioptrické brýle.

Tabulka 5.2 rekapituluje strukturu výdajů domácností na zdravotnictví jako procento z jejich celkových výdajů na zdravotní péči.

Tabulka 5.2: Přímé výdaje domácností podle druhu péče (v %)

Druh péče (ICHA-HC)	v %				
	2000	2001	2002	2003	2004
1 Léčebná péče	22,1	20,6	20,5	19,6	22,1
1.1 Lůžková péče	1,7	1,4	1,6	1,7	1,3
1.3 Ambulantní péče	20,4	19,2	18,9	17,8	20,8
1.3 Ambulantní péče (kromě 1.3.2)	7,2	6,3	5,6	5,3	5,0
1.3.2 Stomatologická péče	13,2	13,0	13,3	12,5	15,8
2 Rehabilitační péče	3,1	2,6	2,8	3,0	2,3
2.1 Lůžková péče	2,5	2,1	2,4	2,6	2,0
2.3 Ambulantní péče	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4
5 Léky a PZT	74,9	76,9	76,7	77,5	75,6
5.1 Léky	56,8	57,7	59,4	59,2	56,8
5.1.1 Předepsané léky	15,5	17,9	17,9	17,2	17,6
5.1.2 Volně prodejné léky	39,2	37,8	39,7	40,1	37,2
5.1.3 Ostatní léky	2,1	2,0	1,9	2,0	2,0
5.2 PZT	18,0	19,2	17,3	18,2	18,8
5.2.1 Brýle	14,5	15,4	13,9	14,6	15,0
5.2.2 OP pomůcky	1,2	1,2	1,1	1,2	1,2
5.2.9 Ostatní PZT	2,4	2,6	2,3	2,4	2,5
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Významnou položkou ve výdajích domácností byly výdaje na **léčebnou péči** (20 – 22 % ve sledovaných letech), a to zejména na **ambulantní péči**. Největší podíl na výdajích domácností za ambulantní péči tvořila **stomatologická péče**, která v roce 2004 zaznamenala výrazný nárůst proti předchozímu roku o 38 %. Hlavním důvodem je skutečnost, že stomatologická péče je jednou z mála oblastí, kde si domácnosti musí přispívat na nadstandardní péči. Celkový nárůst výdajů na stomatologickou péči za uvedené roky představoval 80 %.

Výdaje na **rehabilitační péči** mají vcelku zanedbatelný význam a v čase rehabilitační péče rostla pomaleji průměrným ročním tempem 3,5 %.

Za zmínku též stojí fakt, že výdaje na **léky** jsou natolik rychle rostoucí složkou výdajů domácností, že snižují relativní zastoupení ostatních položek, přestože i u většiny z nich dochází k absolutnímu růstu. Ten však není natolik vysoký, aby udržel jejich relativní podíl.

Celkové výdaje domácností na zdravotnictví vzrostly během uvedených let o 51 % při průměrném ročním tempu růstu výdajů 10,8 %. Mírný pokles výdajů byl zaznamenán pouze u rehabilitační ambulantní péče, a to o 0,5 % za sledované období.

5.2 Přímé výdaje domácností podle typu domácnosti

Pohled na výdaje domácností podle jednotlivých typů domácností nabízí zajímavá srovnání. Výběrové šetření umožňuje rozlišovat výsledky za zaměstnance, OSVČ a důchodce. Pro srovnatelnost jsou nyní uváděné údaje v korunách na osobu a rok (nikoliv v absolutních částkách za celou populaci, jak tomu bylo v předchozí kapitole).

Tabulka 5.3: Výdaje na zdravotní péči na osobu a rok (v Kč) podle typu domácnosti

Druh péče (ICHA-HC)	2000			2001			2002			2003			2004		
	Důch	OSVČ	Zam	Důch	OSVČ	Zam	Důch	OSVČ	Zam	Důch	OSVČ	Zam	Důch	OSVČ	Zam
1.1, 2.1 Lůžková péče	110	36	35	119	44	23	154	27	43	222	18	37	216	44	25
1.3 Ambulantní péče	279	245	236	235	227	260	272	284	250	287	263	252	307	359	298
1.3 Ambulantní péče (kromě 1.3.2)	73	110	95	101	93	89	85	102	80	65	111	84	85	113	90
1.3.2 Stomatologická péče	206	135	140	134	134	172	188	182	170	222	152	169	222	246	208
5 Léky a PZT	1474	880	804	1644	939	951	1847	924	985	1936	1089	1145	2177	1167	1154
5.1 Léky	1160	629	586	1378	671	690	1533	690	729	1620	829	837	1833	841	844
5.1.1 Předepsané léky	487	155	155	605	178	214	665	176	219	734	218	249	844	235	283
5.1.2 Volně prodejné léky	674	475	431	773	493	477	868	514	510	886	612	587	988	607	561
5.1.3 Ostatní léky	33	23	26	34	25	26	34	24	26	41	34	33	47	39	33
5.2 PZT	281	228	192	232	243	235	280	210	230	275	226	276	298	286	277
Celkem	1864	1162	1075	1998	1210	1234	2273	1235	1278	2446	1370	1434	2700	1570	1477

Nejvyšší výdaje na zdravotní péči v přepočtu na osobu připadají na kategorii domácností důchodců, a to téměř v dvojnásobné výši než ostatní porovnávané kategorie (tj. zaměstnanci a OSVČ).

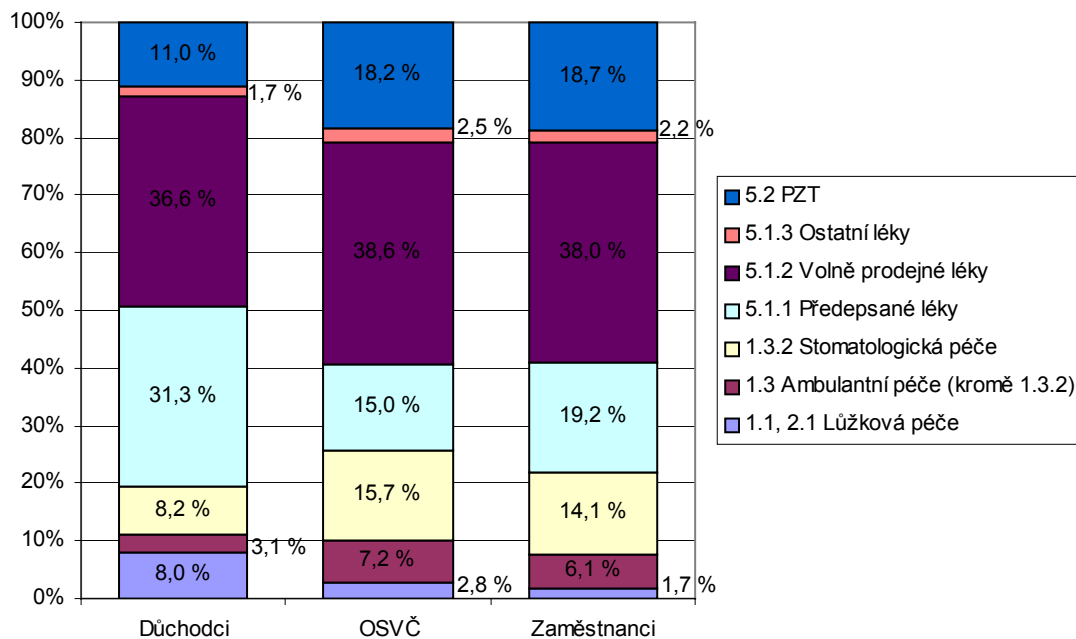
V domácnostech **důchodců** byl největší nárůst výdajů, a to o 45 % od roku 2000, zatímco výdaje **osob samostatně výdělečně činných** respektive **zaměstnanců** vzrostly pouze o 35 % resp. o 37 %.

Největší nárůst od roku 2000 byl zaznamenán ve výdajích důchodců na **lůžkovou péči** (o 96 %), následovaly výdaje za **léky na předpis** (o 73 %) a **volně prodejné léky** (o 47 %).

Osobám samostatně výdělečně činným nejvíce vzrostly výdaje za stomatologickou péči (o 82 %), naproti tomu **zaměstnancům** nejrychleji rostly **výdaje za léky na předpis** (o 83 %).

Odlišná je pochopitelně nejen absolutní výše výdajů na hlavu, ale i jejich struktura. Pro lepší názornost uvádíme graf, který odráží situaci z roku 2004.

Graf 5.2: Rozdíly mezi domácnostmi ve struktuře přímých výdajů na zdravotní péči za rok 2004 (v %)

V domácnostech důchodců je značně vyšší podíl výdajů na **léky**, který činil v roce 2004 téměř 70 % oproti 59 % v domácnostech zaměstnanců a 56 % OSVČ. Výrazný rozdíl je též u poměru **léků na předpis** a **volně**

prodejných léků. V domácnostech důchodců se poměr výdajů za léky na předpis ku celkovým výdajům blížil poměru výdajů za volně prodejné léky ku celkovým výdajům, kdežto u ostatních dvou kategorií dosahovaly volně prodejné léky přibližně dvojnásobku léků na předpis.

Odlišný je v roce 2004 též podíl výdajů u **prostředků zdravotnické techniky (PZT)** a u **ambulantní péče**. Zatímco v domácnostech důchodců tvoří výdaje na PZT přibližně 11 %, u zaměstnanců a OSVČ je to 18 % resp. 19 %. Je však nutno poznamenat, že se jedná pouze o relativní čísla. V absolutních číslech vydávají domácnosti důchodců (v přepočtu na hlavu) více na všechny složky zdravotní péče s výjimkou ambulantní péče.